

MINÄKERTOMUKSET, ITSEN JA TOISEN VÄLILLÄ

Juhani Ihanuksen artikkelista ref. Eveliina Lempiäinen

Juhani Ihanus kirjoittaa artikkelissaan *Self-Narratives, Between the Self and Other* (Scriptum 4/2015) kertomuksista tai narratiiveista, joita kerromme itsestämme. Paitsi kulttuurit ja niiden merkitykset, myös ihmisen minäkuva rakentuu pala palalta kertomuksista. Narratiivit antavat muodon ja sisällön ihmisen olemiselle, ja niiden avulla ihminen pyrkii luomaan johdonmukaisuutta ja jatkuvuutta elämäänsä. (Ihanus2015, 4)

Minuutta tai persoonaa rakentavissa narratiiveissa on kuitenkin murtumia, epäjohdonmukaisuuksia ja katkoksia jatkuvuudessa. Kerrottu identiteetti (eng. the narrative identity) säilytetään, mutta se kehittyy ja muuttuu kertomusten mukana. Ihanuksen mukaan narratiiveilla on lukuisia muitakin tehtäviä ihmisen elämässä: niiden avulla ihminen voi myös suostutella, houkutella, vietellä, johtaa, yhdistää, tuhota, oikeuttaa tai selittää. (2015, 5)

Itsestä kerrotuissa kertomuksissa kaikuva myös toisten äänet, jotka luovat säröjä viimeistelyihin minä-kertomuksiin. (Ihanus 2015, 5) Ihanus kirjoittaa, kuinka ajattelua on perinteisesti pidetty yksilöllisenä, yksinäisenä, atomistisena ja sisäisenä. Ajattelu on pohjana itsestä kerrotuille tarinoille. Narratiivit eivät kuitenkaan voi elää jaolla olemassa itsetyytyväisinä, täysin erillisinä itsessä ja toisessa. Kertomusten merkitys luodaan itsen ja toisen välillä, riitasointuisessa ja monitulkintaisessa vastavuoroisuudessa. (Ihanus 2015, 5)

Säilyttääkseen henkisen hyvinvointinsa ihminen tarvitsee jatkuvuutta ja merkitystä elämäänsä. Kertomukset palvelevat toisaalta elämänarvaamattomuudesta syntyvän

kauhun kontrolloimisessa, toisaalta narratiivien avulla voi ilmaista väkivaltaa, alakuloisuutta ja stressiä. (Ihanus 2015, 6) Narratiivien avulla voi myös luoda vaihtoehtoisia todellisuuksia, kuviteltuja maailmoja, utopioita, Ihanus kirjoittaa. (2015,7)

Omaelämäkerrallinen muisti ja muistaminen luo muistoja, joita ihminen arvottaa suhteessa pyrkimyksiinsä. Ihanuksen mukaan positiivisiksi arvioidaan muistoja, jotka ovat jollakin tapaa edistäneet pyrkimystä tiettyä päämäärää kohti. (8, 2015) Muistaminen on myös sosiaalinen toiminto, kun muistetut kuvat rakennetaan puheeksi intersubjektiiivisissa ja interaktiivissa tilanteissa. (Ihanus 2015, 8)

Elämäntarinoissa on erityisen tärkeitä kohtauksia, niin kutsuttuja ydinepisodeja ja itseä määritteleviä muistoja (engl. self-defining memories). Mitä enemmän itseä määritteleviä muistoja ihminen tulkitsee negatiivisesti, sitä vaikeammin hän arvioi tavoitteidensa olevan saavutettavissa. (Ihanus 2015, 9) Muistamisessa ja tulkitsemisessä on siis positiivinen voima, mutta tulkinnat voivat myös rajoittaa. Toisaalta pettymysten ja menetysten jälkeen ihminen voi "entä jos"-ajattelulla rakentaa vaihtoehtoisia seurauksia toistaiseksi saavuttamattomille pyrkimyksilleen, ja näin käsitellä aiempaa pettymystään. (Ihanus 2015, 9)

"Failures and longings, pleasures and passions, eddies of envy and jealousy, alternating loneliness and dependency, the goals of youth and intimations of mortality create narratives which are hide and reveal, fall suddenly silent and speak swiftly," Ihanus kirjoittaa lähes runollisesti. (2015, 9)

Hän lainaa Edward Brunerin ajatusta "mahdollisten roolien ja maailmojen kartasta", jonka narratiivit meille antavat. Näissä maailmoissa toiminta, ajattelu ja itsen määrittely on mahdollista tai haluttua. (Ihanus 2015, 9)

Luomme narratiiveja paitsi rakentaaksemme identiteettiä myös jakaaksemme kokemuksia muiden kanssa ja vaikuttaaksemme heihin haluamallamme tavalla.

(Ihanus 2015, 10) Pelkät persoonallisuuspiirteet rakentuvat jäykkienvastakkaisuuksien varaan, eivätkä suhteudu aikaan tai paikkaan. (Ihanus 2015, 10) Ihanus kirjoittaa:

“When we strive to get to know each other better we shift beyond trait theory, to such individually unique matters as tasks, goals, plans, appraisals, schemes, skills, coping strategies, attachment styles, and other developmental, motivational and strategic dimensions, with which the person’s life is situated in time, place and social roles.” (2015, 10)

Itsestä kerrotut narratiivit luovat yhtenäisen kuvan yksityisestä, henkilökohtaisesta menneisyydestä, nykyisyydestä ja tulevasta. Narratiivit määrittävät ihmisen suhteen toisiin ihmisiin ja erilaisiin ympäristöihin. (Ihanus 2015, 10-11)

Ihanuksen mukaan yksilöiden kertomissa elämäntarinoissa on rakenteellisia ja sisällöllisiä yhteneväisyyksiä. Ihanus lainaa Dan P. McAdamsia, joka on havainnut, että emotionaalinen sävy, kuvasto, teemat, ideologiset asetelmat, ydinepisodit, imagot ja lopetukset ovat oleellisia aikuisten elämäntarinoille. (Ihanus 2015, 11)

Itsestä kerrottujen narratiivien sisältö ja kerrontatapa riippuvat siitä, missä, milloin, kenelle ja mitä varten kertomus esitetään. Intrapsyykkinen minäkertomus ei ole sama kuin sosiaalisesti jaettu, toisille suunnattu minäkertomus. (Ihanus 2015, 13) Ihanus kirjoittaa, että sisäiset narratiivit pysyvät osin tiedostamattomina myös ihmiselle itselleen. (2015, 13)

On olemassa sekä mikro- että makrokertomuksia. Mikronarratiivit kattavat lyhyemmän ajan, pidemmistä makrokertomuksista esimerkki on evoluutio.

Narratiivit muodostavat monimutkaisen ja laaja-aikaisen verkoston, joka ulottuu multimediasovelluksista päivittäisiin keskusteluihin. (Ihanus 2015, 14)

Keskustelemalla ja kertomalla tuomme yhteiskunnallisesti rinnakkaisia todellisuuden narratiiveja esiin ja vertailtaviksi. (Ihanus 2015, 16) Ihanus kirjoittaa: “We negotiate meanings, memories, feelings, and hopes. They are not ready-’(ear)marked’. Our discussions are ‘authors’; meaningfulness or transforming power does not become realized in individual authorities but in the enthusiasm of discussion.” (2015, 16)

Kertomuksemme laajentavat, tiivistävät, muokkaavat ja dramatisoivat historiaa, kulttuuria ja mediaa. (Ihanus 2015, 18) Kertomukset myös muuttavat itseään, kun niitä kerrotaan uudelleen.

“Narratives are not museums in which things saved from chaos and randomness, culturally institutionalized meanings, are deposited,” Ihanus kirjoittaa (2015, 21).

Nettiin kirjoittamalla tai kyberavaruuteen astumalla aloittaa uudenlaisen tutkimusmatkan kieleen. Siellä ei kulje “omaa tietään”, vaan toisten reittien (engl. self-routes) vanavedessä. (Ihanus 2015, 22) Virtuaaliavaruus tarjoaa ulkokohtaisen havainnoinnin sijaan ihmiselle mahdollisuuden upota kypertodellisuuteen, kuin se olisi todellinen. (Ihanus 2015, 22)

Ihanus kirjoittaa, että tuossa todellisuudessa jokainen on esiintyjä, virtuaalisessa kehossa ja roolissaan, josta käsin voi hallita omaa miniatyyrimaailmaansa. Samaan aikaan kukin on erossa aisteistaan ja hajallaan ympäri world wide webiä. (2015, 22) “Sähköiset” tekstit kutsuvat näytelmään, avaavat oven vaihtoehtoisiin seikkailuihin, joissa luoda merkityksiä. (Ihanus 2015, 23)

Voimme puhua, kirjoittaa ja keksiä merkityksiä sekä muodostaa juonia joskus yhdessä, joskus omillamme. (Ihanus 2015, 24) Ihanus pohtii narratiivin “sielunelämää”, jossa on samalla kysymys kulttuurisesta ja inhimillisestä sielunelämästä:

“to send a message or to vanish into a noise? Or are they one and the same? Narratives combine and separate.” (2015, 24)

Yksilöllisellä narratiivilla on alku ja loppu, mutta tarinan kerronta ja uudelleenkerronta eivät pääty ennen kuin kulttuuri ja sielunelämäkatoavat. (Ihanus 2015, 24)